

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. Cornelii Taciti Opera Qvæ Exstant

Tacitus, Cornelius

Antverpiae, 1668

Ad librum V.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1742](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1742)

A

IUSTI LIPSI
AD LIBRUM V. ANNALIVM
EXCURSUS.

A.

PAG. 139.

ACTA Senatus vocabant, commentarios (*ἑπισημασμένα* vertunt Græci) quibus breviter inscriptum quidquid apud patres diceretur, agereturque. Tantum apud patres. Origo eorum, ut videtur, à Julio Cesare: qui Consul, Inito honore, primus omnium instituit, ut tam Senatus, quam populi diurna acta conficerentur, & publicarentur. *Confectio mansit: publicatio abrogata ab Augusto. Suetonius cap. XXXVI.* Auctor & aliarum rerum Senatui fuit: in quibus ne acta Senatus publicarentur. *Conficiebat ea quispiam è Senatu: scilicet ne arcana patrum sciret non è patribus. Colligimus ex Tacito hic, qui Iunium hunc Rusticum Senatorem ostendit infra: Quod fraude vnus Senatoris elusa maiestas imperatoria esset. Et Spartiano. qui Hadriano munus hoc tribuit post Questuram. Post Quæsturam, ait, acta Senatus curavit. eumque vocabant A curâ actorum, vel, Ab Actis Senatus. Lapis vetus, C. PORCIO. C. F. QVIR. X. VIRO. STLITIB. IVDICAND. ADLECTO. INTER. QVÆSTOR. AB. ACTIS. CEN. Conficiebat dixi Senator: siue præerat conficiendis. cui tamen adiuncti scribæ censualesque, quos à re Actuarios item dicebant. Capitolinus Senatusconsultum Tacitum ita describit, ut non scribæ, non serui publici, non censuales illis actibus interessent: Senatores exciperent, Senatores omnia officia censualium scribarumque complerent, nequid forte proderetur. Censuales illa etas dixit, librarios, scribas, tabellionesque. Inde titulus in Codice l. x. conceptus, De tabulariis, scribis, logographis, & censualibus: inde & Censuale officium, haud absimili sensu, l. XVIII. C. De testamentis. Eaque mente Tertullianus Apol. cap. XX. Græcorum censuales conferendi. * Actuarij qui excipiunt scribuntque, ut Iulio Suetonij cap. LV. Seneca epist. XXIII. Non quidem hæc quæ alienis verbis commodatur, & Actuarij vice fungitur: & Glossis Græcis, ἑπισημαστέρας, Actuarius, Memorialis. Qui non in urbe solum, sed in provinciis militiæque. Actuarij in militiâ, lib. v. c. De erogatione militar. annonæ. Et Spartiano: Ipse quod matrimoniis militum & militarium corrupendis operam daret, à quodam Actuario, cuius uxorem stuprauerat, percussus est. Quos eleganter & cum adfectu describit Victor in Gallieno: Actuarij, inquit, genus hominum nequam, venale, callidum, seditiosum, habendi cupidum, atque ad patrandas fraudes velandasque quasi ab naturâ factum, annonæ dominans: eoque vtilia curantibus & fortunis aratorum difestum: prudens in tempore his largiendi, quorum vecordiâ damnoque opes contraxerit. Satis de Actis Senatus: Venio ad populi. Ea dicta Publica acta, Suetonio in Tiberio cap. v. & aliàs passim. Item Diurna, quia in dies conficerentur, Tacito lib. XVI. & XIII. Item Urbana. Sapius etiam ἀπὸ τῶν Ἀκτῶν, ut Ἰσοχῆμ. Is continebantur res rationesque populi, iudicia publica, supplicia, comitia, edificia, natiuitates, illustres mortes, matrimonia, diuortia. De iudiciis supplicibusque admonuit Ammianus libro XXII. Et acta super eo gesta non sine magno lægebantur horrore, cum id voluminis publici contineret exordium: Consulatu Tauri & Florentij, inducto sub Præconibus Tauro. Vbi & formam aliquam seruabis conficiendorum Actorum. De edificiis, Tacitus lib. XIII. Nerone II. L. Pisoné Cos. pauca memoriâ digna euenere. nisi cui libeat laudandis fundamentis & trabibus, quibus molem Amphitheatri Cæsar exstruxerat, volumina implere: cum ex dignitate populi Rom. repperit sit, res illustres annalibus, talia diurnis vrbis actis mandare. De natiuitatibus Suetonij*

Acta Senatus
Et confecit
primus Cæsar, aut certè
publicauit.
Suet. cap. XX.

Præerat conficiendis Senator.

Officium ab actis Senatus.

Scribæ actorum & Censuales.

* Ineptè Vellius Longus, Actuarij, diuersis actibus occupati. Actuarij, scriptores tantum dicuntur actorum in militiâ.

Acta publica. Diurna. Urbana. Materies eorum.

Forma conficiendi.

Natiuitates in actis. Suetonij

Suetonius sepè: qui plerumque argumenta sibi sumit de die cuiusque principis natali, ex Actis. **A**
 ut Tiber cap. V. Cal. cap. IX. Origo eius instituti à Servio Tullio, qui ut numerum sciret nascentium, morientium, virorum; adinuenit, Vti propinqui natâ prole certum aliquem nummum in ærarium Iunonis Lucina inferrent: iidem aliquo mortuo, in Veneris Libitina: & sumentes quopiam virilem togam, in Iuuentutis. Exoleuisse is mos videtur, sed in pueris natis retraxit Augustus: eaque adnotatio in Actis cum curâ habitâ, utique post Iulias Papiasque leges. Iuuenalis,
 — Tu libris Actorum spargere gaudes

Argumenta viri —

Professio
apud Acta.

Cautè legendus
Capitolianus.

Diuortia in
Actis.

Cicero cor-
rectus & ex-
plicatus.

* Fulvius
tamen legit,
mundum, de
quo etiam
cogito.

Vbi reposita
Acta.

* Sine etiam
ad eadem
Nympharum.
ex Cicero,
pro Milone,
Tabularium.

Apuleius: Pater natum sibi filium ceterorum more professus est. Scævola l. xxviii. De probationib. Mulier grauida repudiata, absente marito filium enixa, ut spurium in Actis professa est. Capitolinus in Gordianis: Filium Gordianum nomine Antonini & signo illustrauit, cum apud Præf. ærarij, more Romano, professus filium, publicis Actis eius nomen infereret. Non fallet te idem Capitolinus in M. Aurelio, qui ita de hac professione differit, quasi ille inuenerit primus. Inter hæc, inquit, liberales causas ita munivit, ut primus **B**
 iuberet apud Præfectos ærarij Saturni vnumquemque ciuium natos liberos profiteri, intra tertium diem nomine imposito. Quod aliter est: sed addidit quedam, immutauitque. De matrimonij diuortijsque, clarum est in Acta relata fuisse propter premia pœnasque legum. Imò etiam ante Iuliam, Papiamque. Calvus ad Ciceronem, Paulla Valeria (scribo Valerij, id est, coniunx) soror Triarij diuortium sine causâ fecit. Nuptura est D. Bruto: * nondum rettulerat. Rettulerat, scilicet in Acta. Seneca De Beneficijs: Quia verò nulla iam sine diuortio acta sunt, quod sepè audiebant, facere didicerunt. Et ad matrimonia pertinet **B**
 versus Iuuenalis,

Fient ista palàm, cupient & in Acta referri.

Hæc Acta à scribis tabellarijsque confecta videntur, & ad * Atrium Libertatis in Tabulario adseruata. Linius XLIII. Censores extemplo in atrium Libertatis ascenderunt, & ibi signatis tabellis publicis, clausoque tabulario, & dimissis publicis seruis. Cui vetus in-
 scriptio Curatores tamen quosdam adsignat,

C. CALPETANVS. STATIVS
 SEX. METRORIVS
 M. PERPENNA. LVRCO
 T. SARTIVS. DECIANVS
 CVRATORES. TABVLARIOR.
 PVBLICORVM. FAC. CVR.

Præfecti æ-
rario tabulas
publicas ad-
seruabant.

At ex Taciti XIII. colligas curam eam Quæstorib. fuisse aut ærarij Præfectis. Princeps, inquit, curam tabularum publicarum à Quæstoribus ad Præfectos transtulit. Eoque facit quòd M. Aurelius Professiones infantium rettulit ad Ærarij præfectos. Tabularij mentio etiam Cicero, pro Rabirio perduellionis reo: Virgilioque II. Georg.
 — aut populi tabularia vidit.

Registra pu-
blica.

Acta repara-
ta à Tiberio.

Acta, mate-
ria histori-
corum.

Vbi Seruius quedam. Lampridius in Alexandro referre videtur Actorum confectioem ad Præfect. urbis: Fecit Romæ, inquit, curatores urbis XIV. sed exconsulares viros, quos audire negotia urbis iussit, ut omnes aut magna pars adessent, cum Acta fierent. Sed intellegit **D**
 iudiciaria acta. Fuerunt & Registra quedam publica, præter hæc Acta. de quibus Vopiscus in Probo: Vfus sum etiam Registris scribarum porticus Porphyreticæ, Actis etiam Senatus, ac populi. Perierant hæc publica acta (καταμνηστικὰ ἀποβία appellat Dio) quæ vetustate, quæ incendio: sed reparauit primo principatu suo Tiberius, tribus Senatoribus ad describendum conquirendumque dilectis. Adi Græcum eum scriptorem lib. LVII. in actis anni DCCLXIX. Dixi ista uberiùs, & præter rem, ut constaret in parte iuuentuti, quæ essent illa Acta, quorum testimonio totiens noster alijque in memoriâ rerum vsi: quæque habita semper historie materia & seges.

A

IUSTI LIPSI
AD LIBRUM VI. ANNALIVM
EXCVRSVS.

PAG. 143.

A.

QUIM qui damnati grauioris criminis, puta Maiestatis, Perduellionis, Tyrannidis: non ipsi solum adflicti & perdit, sed nomen & memoria eorum. Detertere omnes a culpa simili volebant, non paena modo, sed ignominia metu. Itaque haec duo fere usurpata: ut nomen deleteretur, ut effigies tolleretur. De nomine, Cicero Philip. XIV. cum Antonij nomen e Fastis sublatum decreto Senatus esset: Cuius totus consulatus est ex omni monumentorum memoria reuulsus. Noster lib. II. Nomen Pisonis radendum Fastis censuit. Lampridius in Eligabalo: Nomen Antonini erasum est, Senatu iubente. Radebant igitur: sed & saepe contenti erant per dedecus oblinere aut lutare. Lampridius Eligabalo: Milit qui & in castris statuarum eius titulos luto tegerent, ut fieri solet de Tyrannis. Eusebius pulchre Eccl. Histor. lib. IX. cap. ult. de Maxentio: Γεγραί τε ὄσση εἰς πρὶν αὐτῆ καὶ τῆς αὐτῆ παίδων κατὰ πᾶσαν ἀπέκριντο πόλιν, αἱ ὡρὶ δὲ ὕψος εἰς ἑξάτοιο ριπτείδρωι συνέβηοντο, αἱ δὲ τὰς δεξοῦς ψεῖς ἠχαιοῦτο, σκοτεῖν ἠρώματι καὶ μελανίδρωι: Inscriptiones etiam & tituli, quicumque honori eius aut liberorum per singulas vrbes positi erant, partim e sublimi in terram detracti contractique sunt; partim ut videntibus iuutiles fierent, obscuro quodam colore obducti & nigrefacti. At de effigie fracta & abolita, Ambrosius: Vide quemadmodum in ciuitatibus bonorum Principum imagines perfeuerent, deleantur tyrannorum. Capitolinus in Gordianis: Statuas Maximini deiecerunt, imagines perfregerunt, nomen publicus eraserunt. Linius de Atheniensibus: Rogationem extemplo tulerunt, ut Philippi statuae, imagines omnes nominaque earum, tollerentur deleterenturque. Iuuenalis:

Paena in damnatis.

Nomen tollebant.

Oblinebant.

Effigiem frangebant.

Frangenda miseram funestat imagine gentein.

Eusebius loco quem dixi: Ἀνδραγόντων τε ὁμοίως ὅποσοι εἰς τὴν αὐτῆ πρὶν ὀρεσῆσαν, ὡσαύτως ριπτείδρωι συνέβηοντο. Γέλως καὶ παιδῶν τοῖς ἐρυβελίσει καὶ ἰμπαρογιεῖν ἐθέλων ἐκ χειρῶν: Statuae etiam quotquot in honorem illius fuerant erectae, similiter deiectae & protritae sunt: ac ludibrio & irrisui expositae omnium qui iniuria & ignominia afficere eas vellent. Ratio autem ista abolendi duplex. Prior, ut modestè id fieret, & per magistratum submouerentur e publico conspectu. Cicero in Verrem IV. Centuripinorum Senatus decreuit, ut quae statuae C. Verris ipsius & filij essent, eas Quaestores demoliendas locarent, dumque ea demolitio fieret, Senatores non minus xxx. adessent. Suetonius Domitiano: Senatus scalas inferri, clypeosque & imagines eius coram detrahi & affligi solo iussit. Altera, ut per impetum, & tota res permitteretur furori cuidam plebeio. Tum receptum, laqueos statuis altioribus iniicere, atque ita detrahere. Iuuenalis:

Aliquando per decretum.

Alas per impetum.

— descendunt statuae, restemque sequuntur.

Seneca, seu quis alius, in Octavia: de statu Poppae:

— membra per partes trahunt

Seneca correctus.

Deducta laqueis.

Ita enim rectè illic legimus, non Diducta. Plinius graphicè hoc totum depingit, Panegyrico: Ergo istae quidem aereae & paucae manent manebuntque quamdiu templum ipsam: illae autem aureae & innumerabiles, strage & ruina publico gaudio litauerunt. Iuuabat illidere solo superbissimos vultus, instare ferro, sauire securibus, ut si singulos ictus sanguis dolorque sequeretur. Nemo tam temperans gaudij feraxque (velim scribi, serusque)

Et Plinius.

Quam vetus
id institu-
tum.

Nefas habe-
re eiu' modi
imagines.

que) lætitiæ, quin instar vltionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, po- A
stremò truces horrendasque imagines abiectas (lego, obiectas) excoctasque flammis, vt
ex illo terrore & minis, in vsum hominum ac voluptates ignibus mutarentur. Mos an-
tem hic damnandi imagines sanè antiquus. Ex Cicerone colligo, pro C. Rabirio: Sext. Titius,
quòd habuit imaginem L. Saturnini domi suæ, condemnatus est. Vbi & hoc vides,
culpæ fuisse vel privatim damnatorum imagines habere. Quà mente illud Taciti scriptum, lib. XI.
Ac primùm in vestibulo imaginem patris Silij Sc^o abolitam demonstrat. Pulchrè Am-
brosius Officior. lib. 1. cap. XLIX. Si tyranni aliquis imaginem habeat, nōne obnoxius est
damnationi?

I V S T I L I P S I
A D L I B R V M X I . A N N A L I V M B
E X C V R S V S .

PAG. 176.

A.

P A G I N A P R I M A .

Orationis
Claudij fra-
gmentum.

MÆ. RERV. NOSTR.
EQVIDEM. PRIMAM. OMNIUM. ILLAM. COGITATIONEM. HOMINUM. QVAM.
MAXIME. PRIMAM. OCCVRSVRAM. MIHI. PROVIDEO. DEPRECOR. NE. QVASI.
NOVAM. ISTAM. REM. INTRODUCI. EXHORRESCATIS. SED. ILLA. POTIVS. CO-
GITETIS. QVAM. MVLTÀ. IN. HAC. CIVITATE. NOVATA. SINT. ET. QVIDEM.
STATIM. AB. ORIGINE. VRBIS. NOSTRÆ. IN. QVOT. FORMAS. STATVQVE. RES. C
P. NOSTRA. DIDVCTA. SIT. QVONDAM. REGES. HANC. TENVERE. VRBEM. NE.
TAMEN. DOMESTICIS. SVCCESORIBVS. EAM. TRADERE. CONTIGIT. SVPERVE-
NERE. ALIENI. ET. QVIDAM. EXTERNI. VT. NVMA. ROMVLO. SVCCESSE-
RIT. EX. SABINIS. VENIENS. VICINVS. QVIDEM. SED. TVNC. EXTERNVS. VT. ANCO.
MARCIO. PRISCVS. TARQVINIVS. PROPTER. TEMERATVM. SANGVINEM. QVOD.
PATRE. DEMARATO. CORINTHIO. NATVS. ERAT. ET. TARQVINIENSI. MATRE.
GENEROSA. SED. INOPI. VT. QVÆ. TALI. MARITO. NECESSE. HABVERIT.
SVCCVMBERE. CVM. DOMI. REPELLERETVR. A. GERENDIS. HONORIBVS. POST-
QVAM. ROMAM. MIGRAVIT. REGNV. ADEPTVS. EST. HVIC. QVOQVE. ET.
FILIO. NĒPOTIVE. EIVS. NAM. ET. HOC. INTER. AVCTORES. DISCREPAT. IN-
SERTVS. SERVIVS. TVLLIVS. SI. NOSTROS. SEQVIMVR. CAPTIVA. NATVS. OCRE-
SIA. SI. TVSCOS. CÆLI. QVONDAM. VIVENNÆ. SODALIS. FIDELISSIMVS. D
OMNISQVE. EIVS. CASVS. COMES. POSTQVAM. VARIA. FORTVNA. EXACTVS.
CVM. OMNIBVS. RELIQVIS. CÆLIANI. EXERCITVS. ETRVRIA. EXCESSIT. MON-
TEM. CÆLIVM. OCCVPAVIT. ET. A. DVCE. SVO. CÆLIO. ITA. APPELLITATVS.
MVTATOQVE. NOMINE. NAM. TVSCE. MASTARNA. EI. NOMEN. ERAT. ITA.
APPELLATVS. EST. VT. DIXI. ET. REGNV. SVMMA. CVM. REI. P. VUTILITATE.
OBTINUIT. DEINDE. POSTQVAM. TARQVINI. SVPERBI. MORES. INVISI. CIVI-
TATI. NOSTRÆ. ESSE. COEPERVNT. QVA. IPSIVS. QVA. FILIORVM. EIVS. NEM-
PE. PERTÆSV. EST. MENTES. REGNI. ET. AD. CONSVLES. ANNVOS. MAGI-
STRATVS. ADMINISTRATIO REIP. TRANSLATA. EST.

QVID.